

مجید زین‌الدینی^۱

علی فرهی^۲

محمدرضا سلطانی^۳

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۵/۲۷

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۷/۳۰

چکیده:

کارآمدی به مثابه کلیدی‌ترین محور در عرصه سازمان و مدیریت موضوعیت میابد. مدیران برای تحقق این امر درصددند، کارائی و اثربخشی سازمان‌ها را ارتقاء دهند. از اینرو، این مقاله در پی آن است با استفاده از روش نظریه‌ی داده بنیاد به تجزیه و تحلیل گفتن امام خمینی (رحمت الله علیه) و امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) پرداخته و سازوکارهای کارآمدی را ارائه نماید. در این تحقیق، رهنمودهای این بزرگواران به صورت تمام خوانی مورد مطالعه قرار گرفت. در ادامه، با روش نمونه‌گیری باز متون منتخب از طریق کدگذاری باز، به شیوه تحلیل جزء به جزء، تعداد؛ ۱۳۰۰ کد، ۷۳ زیرمفهوم، ۴۶ مفهوم و ۷ مقوله شناسایی گردید. نتایج تحقیق نشان می‌دهد، سازوکارهای احصاء شده خواهد توانست ضمن ارتقاء کارائی و اثربخشی سازمان مورد مطالعه، انتظارات بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران و مقام معظم رهبری را تأمین نمایند.

کلیدواژه: امام خمینی (رحمت الله علیه)، امام خامنه‌ای (مد ظله العالی)، کارآمدی، قوه قضائیه، نظریه‌پردازی داده‌بنیاد.

^۱ نویسنده‌ی مسئول، دکتری علوم دفاعی راهبردی

^۲ دانشیار دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

^۳ استاد دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

مقدمه

کارآمدی سازمانی مهم ترین و کلیدی ترین موضوعی است که امروزه توجه مدیران و کارشناسان سازمان ها را به خود جلب کرده است و همواره تلاش می کنند تا با طراحی ساز و کارهای لازم در راستای ارتقاء کارآمدی سازمان، گام های مؤثری بردارند؛ چراکه در دهه های اخیر سازمان ها جایگاه والا و برجسته ای را در ساختار فرهنگی و اجتماعی جوامع پیدا کرده اند و بسیاری از فعالیت های اساسی و حیاتی مربوط به زندگی افراد در سازمان ها انجام می گیرد و زندگی بدون وجود آنها تقریباً محال است. جوامع امروز، همان گونه که آنتونی گیدنز جامعه شناس انگلیسی نیز بیان می دارد، جامعه هایی سازمانی اند و به عبارت دیگر فعالیت هایی که ما را احاطه کرده اند، نظیر: تولید کالا، ارایه خدمات، تأمین امنیت و نظم اجتماعی و... اغلب توسط یک محیط سازمانی تنظیم می شوند یا تحت تأثیر آن قرار می گیرند (وبستر، ۱۳۸۳).

در نظام جمهوری اسلامی ایران به عنوان پرچم دار اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم)، بسط، توسعه و برقراری عدالت، یکی از مصادیق بارز کارآمدی محسوب می شود. از اینرو نیل به کارآمدی در قوه قضائیه به عنوان یکی از مهم ترین ارکان مزیت آفرین دو چندان می گردد. از طرفی توجهات ویژه و جدی امام خمینی (رحمت الله علیه) و امام خامنه ای (مد ظله العالی) به موضوع کارآمدی در قوه قضائیه، از نکات بسیار مهمی است که لزوم تحقیق در این باب و تعیین ساز و کارهای نیل به کارآمدی را در عرصه سازمان مزبور یادآور می گردد. در بین قوای سه گانه، قوه قضائیه تأثیر بسیار زیادی در ارتقاء کارآمدی و یا ناکارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران دارد.

بر اساس گفتمان مقام معظم رهبری آثار ناکارآمدی و عدم سلامت در قوه قضائیه عبارتند از:

❖ اگر قوه قضائیه ناکارآمد باشد، کارهای دستگاه های کشور بتدریج به سمت خرابی خواهد رفت.

(۱۳۷۷/۰۴/۰۷)

❖ گسترش فساد در جامعه. (۱۳۶۸/۰۵/۲۴)

❖ گسترش ناامنی در جامعه. (همان)

❖ گسترش بی عدالتی در جامعه. (همان)

برای غلبه بر مشکلات اشاره شده و در راستای ارتقاء کارایی و اثربخشی، سازوکارهای کارآمدی

بومی، می‌تواند مفید واقع گردد.

مقام معظم رهبری در خصوص اهمیت و نقش «کارآمدی و کارایی» در قوه قضائیه می‌فرماید:

♦ تضمین تحقق عدالت، با سلامت و کارآمدی قوه قضائیه میسر است. (۱۳۸۱/۰۴/۰۵)

♦ وظیفه مسئولین قوه قضائیه تحقق اهداف (سلامت و کارآمدی) است. (۱۳۹۲/۰۴/۰۵)

♦ قوه قضائیه مظهر کارایی و اقتدار کشور. (۱۳۷۸/۰۵/۲۳)

♦ اگر قوه قضائیه کارآمد باشد، این کارآمدی روی همه دستگاه‌ها اثر خواهد گذاشت و آن‌ها را

بتدریج اصلاح خواهد کرد. (۱۳۷۷/۰۴/۰۷)

♦ بخش عظیمی از مقاصد نظام جمهوری اسلامی بستگی به کارایی و کارکرد قوه قضائیه دارد.

(۱۳۸۶/۰۴/۰۷)

از سویی بیانات، تدابیر، منویات و رهنمودهای بنیان‌گذار جمهوری اسلامی و مقام معظم رهبری مبتنی بر علوم اسلامی و مبانی اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم) شکل گرفته است و با توجه به مسئولیت تشکیل، هدایت و رهبری نظام اسلامی، همواره مقتضیات، واقعیت‌ها و ضرورت‌های زمانی، در بیانات، تدابیر و منویات ایشان منعکس گردیده است.

مسئله این است که سازوکارهای کارآمدی بومی در قوه قضائیه بر اساس گفتمان امام خمینی (رحمت

الله علیه) و امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) با روش علمی تهیه نشده و تحقیق حاضر به دنبال آن است چنین

سازوکارهایی را با استفاده از روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد تدوین نماید. تا از این رهگذر

خروجی‌های آن مورد استفاده مدیران ارشد و قضات جهت افزایش کارایی و اثربخشی، قرار گیرد.

با در نظر گرفتن ملاحظات فوق هدف تحقیق حاضر را می‌توان «شناخت سازوکارهای کارآمدی

در قوه قضائیه بر اساس رهنمودهای امام خمینی (رحمت الله علیه) و امام خامنه‌ای (مد ظله العالی)» قرار داد.

به این ترتیب سؤال تحقیق عبارت است از: «سازوکارهای کارآمدی در قوه قضائیه بر اساس

رهنمودهای امام خمینی (رحمت الله علیه) و امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) چگونه است؟»

مبانی نظری تحقیق

پیشینه و سوابق

محققان داخلی از قبیل: واعظی و موسوی (۱۳۹۱)، قاسمی (۱۳۸۹)، اخوان کاظمی (۱۳۸۵)،

الماسی و حبیبی درگاه (۱۳۹۱) و تقوی (۱۳۹۰) مباحثی هم‌چون، کارآمدی نظام جمهوری اسلامی

ایران، کارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی (رحمت الله علیه)، کارآمدی در

آموزه‌های نهج البلاغه، فرآیند دادرسی کارآمد و احکام حکومتی، قانون اساسی و کارآمدی را مورد

بررسی قرار داده‌اند. در پژوهش‌های خارجی؛ کالین (۱۳۸۷)، باندورا (۱۹۹۷)، فریچ ربل (۱۹۹۹) و هرسی و بلانچارد (۱۹۹۶) رویکردها و نظریه‌هایی در رابطه با کارآمدی مطرح نموده‌اند. تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده پژوهشگران را در نیل به حساسیت نظری یاری نمودند. و از یافته‌های آنها در ادبیات تحقیق استفاده شده است.

مفهوم‌شناسی کارآمدی

کارآمدی در لغت به معنای کاردانی، کارآزمودگی، شایستگی و انجام کارها به خوبی و شایستگی است. (عمید، ۱۳۷۷) و در علم مدیریت، معادل اصطلاح Effectiveness به معنی کارآمدی، اثربخشی و تأثیرگذاری به کار می‌رود (باطنی، ۱۳۷۱). در علم مدیریت بین دو اصطلاح «کارآمدی» و «کارایی» تفاوت قائل شده‌اند: «کارآمدی» شایستگی و کاردانی در تأمین اهداف و «کارایی»، شایستگی در مصرف منابع و بهره‌برداری بهینه از آن دانسته شده است. یک سیستم مدیریتی کارآمد، سیستمی است که از منابع، به‌طور بهینه استفاده کرده و صرف‌ظرف از تأمین هدف یا عدم آن، از هدر رفتن منابع پیش‌گیری می‌کند. بنابراین کارآمدی و کارایی - در علم مدیریت - می‌تواند با هم یا بدون یکدیگر تحقق یابد. (رضائیان، ۱۳۷۹: ۱۹)

برخی در تعریف کارآمدی، دو عنصر را دخیل داشته‌اند؛ یکی کسب هدف‌های تعیین شده و دیگری رضایت خاطر کسانی که در رسیدن به هدف نقش دارند. (بهرام اخوان کاظمی، کارآمدی در نظام سیاسی اسلام) عنصر دوم، به‌طور معمول لازمه و یا حاصل عنصر اول است، یعنی رسیدن به هدف‌ها، عوامل همراه را نیز راضی و خرسند خواهد ساخت، ضمن این‌که این تعریف، تنها با یکی از نظریات کارآمدی سازگار است. (لاریجانی، ۱۳۷۳: ۹۳-۷۷).

کارآمدی گاه در باب یک نظام سیاسی، مطرح و ارزیابی می‌شود؛ و گاه در باب یک شخص. علاوه بر این دو که دو مقوله متفاوت‌اند، «کارآمدی» می‌تواند در باب یک عنصر یا یک نهاد خاص از یک نظام سیاسی مورد بحث و کاوش قرار گیرد (ذوعلم، ۱۳۸۷: ۱۱۴).

اگرچه کارآمدی، امری نسبی و ارزشی است ولی در عین حال، قابل سنجش و عینی نیز هست. ارزشی بودن کارآمدی به چارچوب‌های ارزیابی مربوط می‌شود و هر کسی متناسب با شاخص‌های ارزشی خود، به داوری در باره کارآمدی می‌پردازد. لذا واقعیت عینی واحد، برای کسی دلیل کارآمدی است و برای دیگری دلیل ناکارآمدی. کارآمدی از این حقیقت ناشی می‌شود که

تأثیرگذاری، همواره حاصل تعامل سه مؤلفه‌ی؛ اهداف، امکانات و محدودیت‌هاست. از آنجا که امکانات و محدودیت‌ها قابل کاهش و افزایش است، میزان تأثیرگذاری متفاوت خواهد بود. بنابراین کارآمدی امری قابل ارتقاء و افزایش است. (همان، ۱۱۵)

مقام معظم رهبری در رابطه با «کارآمدی» می‌فرماید:

کارآمدی هم باید در جهت تحقق خواست‌ها و اهداف اسلامی باشد؛ در جهت پیاده شدن و عینی شدن ارزش‌ها در جامعه باشد. (۱۳۸۳/۰۸/۰۶)

کارآمدی نظام، مجموعه‌ی عملکرد مثبت و منفی‌ی است که دستگاه‌های نظام دارند. (۱۳۸۳/۰۸/۱۰)

نظریه‌های کارآمدی

در باب مبانی و شاخص‌های کارآمدی، اختلاف نظر فراوان وجود دارد. لذا مرور بر نظریه‌های کارآمدی به منظور رسیدن به نظریه و چارچوب قابل قبول، ضروری به نظر می‌رسد. یکی از صاحب‌نظران، پنج تئوری در باب کارآمدی مطرح کرده (لاریجانی، ۱۳۷۳: ۹۳-۷۷) که عبارتند از:

۱- نظریه توفیق: در این نظریه، ملاک سنجش کارآمدی، توفیقات نهایی است و روش‌ها دخلی در کارآمدی ندارد. اشکال این نظریه این است که: اولاً؛ معیار دقیقی برای اندازه‌گیری میزان توفیق اغلب در دست نیست. ثانیاً؛ اهداف قابل اندازه‌گیری نیستند. ثالثاً؛ پایان دوره (که بتوان توفیق نهایی را در آن سنجید) مبهم است.

۲- نظریه سیستم: در این نظریه، ملاک ارزیابی سنجش مراحل سه‌گانه «ورودی، عملیات، خروجی» در یک سیستم است، که با توجه به محیط سیستم، ارزیابی انجام می‌شود. ویژگی این نظریه، توجه به شرایط محیطی در سنجش کارآمدی است. اگرچه نکته مثبتی است، ولی با توجه به پیچیدگی و عناصر فراوان محیطی، ارزیابی را بسیار دشوار می‌سازد. همچنین تبیین انتظارات برای خروجی سیستم به خصوص معیارهای کمی این انتظارات کار ساده‌های نیست.

۳- نظریه رضایت مردم: در این نظریه، رضایت مردم یا طبقه و قشر خاصی که از اهمیت و تأثیر برخوردارند، ملاک سنجش قرار می‌گیرد. گرچه ممکن است به نظر رسد که این نظریه، می‌تواند قابل قبول باشد، ولی در عمل با اشکالات متعددی روبرو است. به‌طور مثال؛ رضایت را با چه شاخصی و چگونه بسنجیم؟ نصاب رضایت را چه حدی قرار دهیم؟ چگونه می‌توان رضایت مردم ذات شاخص کارآمدی قرار داد؟

۴- **نظریه نسبیّت در کارآمدی:** این نظریه تنها به یکی از خصوصیات کارآمدی توجه می‌دهد و آن ارزشی بودن کارآمدی است. بنابراین شاید نتوان آن را یک نظریه مستقل دانست، زیرا در هر کدام از سه نظریه پیشین، این ویژگی می‌تواند مطرح شود و لذا با آنها قابل جمع است.

۵- **نظریه عملی کارآمدی:** این نظریه مبتنی بر نظریه ذاتی اعمال ارادی است که برای هر عمل ارادی، سه رکن قائل است: اول؛ فهم از وضه موجود، دوم؛ فهم از وضعیت مراد، سوم؛ برنامه عمل برای رسیدن به وضع مراد، که مجموعه‌ای از اقدامات به هم پیوسته را تشکیل می‌دهد (همان، ۵۸-۵۱). اشکال این نظریه این است که شاخص و معیاری برای سنجش کارآمدی به دست نمی‌دهد و تنها با تجزیه و تحلیلی ساده درباره مراحل منطقی یک اقدام ارادی توجه می‌دهد.

شاخص‌ها و مکانیسم‌های کارآمدی

ملاک‌های کارآمدی در چارچوب نظریه‌های مختلف کارآمدی و متناسب با آن، به شکل‌های گوناگون تعریف و تبیین می‌شود و به همین رو نمی‌توان در علم سیاست به اجماع دست یافت (همان). اما همان‌گونه که گفته شد، از آنجا که خاستگاه نظام جمهوری اسلامی ایران و اندیشه امام خمینی (رحمت الله علیه) حرکت در چارچوب اسلام و احکام اسلامی است، ناگزیر می‌یابد در نیل به کارآمدی نیز از مکانیسم‌های اسلامی استفاده کرد به‌طور کلی شاخصه‌ها و مکانیسم‌های کارآمدی به قراری است که در پی می‌آید.

۱. قانون محوری

یکی از اهداف اساسی در نظام‌های سیاسی که مورد توجه اسلام نیز بوده، محوریت قانون و رعایت آن است؛ امری که جای گرفتن آن در ساختار سیاسی و توجه به آن از سوی کارگزاران، بی‌تردید کارآمدی نظام سیاسی را در پی خواهد داشت. قوانین و مقررات مناسب برای نظام سیاسی با عنایت به انعطاف‌پذیری احکام اسلام و قابلیت تطابق آن با شرایط زمان و مکان، برگرفته از قرآن و سنت و شریعت الهی است؛ شاخصه‌ای کلی و اساسی که با عمل به آن، نظام سیاسی کارآمد خواهد دشد و موانع پیش‌روی آن نیز از میان خواهد رفت. به بیانی شاخص مؤثر در کارآمدی نظام سیاسی، قوانین اعتقادی و ارزشی اسلام است.

۲. شورا و مشارکت‌جویی

امروزه مشارکت و همیاری در زمینه‌های مختلف از شاخصه‌ها و مکانیسم‌های کارآمدی و از

اهداف نظام سیاسی به‌شمار می‌رود. این حق عمومی بی‌گمان در راستای جلوگیری از استبداد حکومتی و به‌دست آوردن آزادی‌های مردمی است. لزوم مشورت با متخصصان و خبرگان جامعه و تصلب نداشتن بر نظر شخصی از سوی مسئولان جامعه، از امور مورد تأکید اسلام است. اصولاً مسئولانی که کارهای مهم خود را با مشورت انجام می‌دهند و با صاحب‌نظران به مشورت می‌نشینند، کمتر دچار لغزش می‌شوند از این سو نیز افرادی که استبداد رأی دارند و خود را از افکار دیگران بی‌نیاز می‌دانند، اغلب گرفتار اشتباهات جبران‌ناپذیری می‌شوند که آثار سوء آن دامنگیر خود و جامعه می‌شود؛ چرا که آدمی هر قدر از لحاظ فکری نیرومند باشد، نمی‌تواند به تمامی ابعاد مسایل بنگرد، از این رو ابعاد دیگر مسئله برای او ناشناخته می‌ماند. اما هنگامی که مسایل در شورا طرح و عقل‌ها و تجارب و دیدگاه‌های متفاوت با هم جمع شود، افراد از لغزش و انحراف دورتر می‌شوند و از سویی مسالمت و عطفوت در میان مردم و نیز آگاهی و بصیرت آنان بیشتر می‌شود.

۳. مسئولیت‌پذیری و نظارت همگانی

نظارت همگانی بر امور اجتماعی و سیاسی مسئولان و مردم اهمیت بسیاری دارد؛ آن‌گونه که با اجرای صحیح آن می‌توان برخی از مسایل و مشکلات درون حکومت را حل کرد و به کارآمدی رسید. امر به معروف و نهی از منکر بیانگر همین شاخص مهم مسئولیت و نظارت همگانی است، از این رو عدم نظارت و مسئولیت‌پذیری از جانب مردم موجب ناکارآمدی نظام خواهد شد. آیاتی از قرآن نیز بر این امر دلالت دارد (آل‌عمران: ۱۰۴ و ۱۱۰).

۴. برابری و عدم برتری انسان

نظام سیاسی در صورتی به کارآمدی خواهد رسید که هرگونه تبعیض مبتنی بر قوم، گروه، رنگ، نژاد، قدرت، ثروت و نسبت را از بین ببرد و مشکلات گوناگون ناشی از این امور را مرتفع سازد. به بیانی یکی از مؤلفه‌های اساسی کارآمدی هر حکومتی برتری انسان‌ها براساس شایستگی آنهاست (حجرات: ۱۳).

۵. عدالت‌جویی

این شاخصه مهم در مباحث کارآمدی جایگاه ویژه‌ای دارد؛ تا بدان‌پایه که قوام حقیقت حیات آدمی بر آن مبتنی است. کثرت آیات درباره عدل نیز بیانگر منزلت این مفهوم در قرآن است. (الرحمن: ۷-۱۰؛ مائده: ۸؛ نساء: ۱۳۵ و نحل: ۹۰) عدالت از مفاهیمی است که مورد توجه رهبران فکری و

مصلحان اجتماعی است. به گواهی قرآن کریم فلسفه بعثت انبیاء ارسال رسل، انزال کتب و تشریح قوانین مختلف از سوی پروردگار، در این راستاست. به سخنی دیگر، ایجاد جامعه عادلانه در سرلوحه اهداف والای پیامبران قرار داشته است (حدید: ۲۵).

۶. عقل‌گرایی

قرآن کریم انسان‌ها را به عقل‌گرایی دعوت کرده و به منزلت آن اشاراتی داشته است (بقره: ۱۶۴، ۱۷۰ و ۱۷۱؛ مائده: ۵۸ و ۱۰۳؛ انفال: ۲۲؛ طور: ۱۴). توجه اسلام به این شاخص و به‌کارگیری آن در عرصه اجتماع از مؤلفه‌های مهمی است که می‌تواند با انعطاف‌پذیری و رعایت شرایط زمان و مکان، مشکلات موجود نظام سیاسی را از میان بردارد تا آن نظام، کارآمد شود عمل به این شاخصه، ما را به مؤلفه دیگری در همین باب به نام «واقع‌گرایی» می‌رساند. واقع‌گرایی، ارائه تصویری درست از وضعیت موجود در راستای رسیدن به وضع مطلوب است.

۷. در دسترس و مورد اعتماد بودن

قوه قضائیه با ارتقای فرآیندها و تشکیلات خود و تلاش برای اصلاح قوانین، دسترسی آسان و برابر همه افراد جامعه به عدالت را فراهم خواهد ساخت. عملکرد دستگاه قضایی به گونه‌ای خواهد بود که همه افراد جامعه به دستگاه قضایی به منزله ملجأ عدالت‌خواهی اعتماد خواهند داشت و یا احساس امنیت حق خود را مطالبه خواهند کرد.

۸. مشارکت‌پذیر

قوه قضائیه از تمام ظرفیت‌ها برای به خدمت گرفتن نهادهای مردمی در جهت اجرای عدالت استفاده خواهد کرد پیوستگی بین مردم و نظام قضایی، به منزله پشتوانه اجتماعی اجرای عدالت موجب استحکام و پایداری نظام جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.

۹. روزآمدی

قوه قضائیه با بهره‌گیری از قوانین روزآمد و مبتنی بر احکام اسلامی و سازمان کارآمد با استفاده از فناوری‌های نو، به انجام وظایف قانونی خود خواهد پرداخت. در چنین سازمانی خدمات قانونی قوه قضائیه شامل امور ثبتی و پزشکی قانونی، و خدمات زندانبانی و مراقبت‌های اجتماعی با سرعت و کیفیت مطلوب ارائه خواهد شد.

۱۰. پاسدار حقوق جامعه

قوه قضائیه حقوق عامه را پاسداری خواهد کرد، بسترهای لازم را برای از بین بردن زمینه‌های تعدی به حقوق عامه ایجاد خواهد کرد و در صورت هرگونه تعدی به حقوق فرد یا جامعه، اقدامات لازم را برای احقاق حق انجام خواهد داد.

۱۱. فعال در تأمین بهداشت حقوقی و قضایی

قوه قضائیه از طریق تعامل فعال با نهادهای حاکمیتی، اصلاح قوانین و مقررات، آگاه‌سازی جامعه به حقوق و تکالیف خود، زمینه‌های وقوع جرم و اختلاف را در جامعه به حداقل خواهد رساند و برای اصلاح و تربیت مجرمین و باز اجتماعی نمودن آنها و جلوگیری از تکرار جرم از تمام ظرفیت‌ها بهره خواهد گرفت.

۱۲. عدالت گستر

قوه قضائیه با دادرسی عادلانه از طریق اتخاذ به موقع و متقن تصمیمات و آرای مبتنی بر قوانین و مقررات اسلامی و با ضمانت‌های اجرایی مؤثر و متناسب با میزان تعدی به حقوق فردی و عمومی جامعه و با اعمال مجازات‌های قانونی متناسب عدالت و امنیت و آرامش روانی جامعه را در تمامی ابعاد گسترش خواهد داد. (فتحه‌علی، ۱۳۸۳: ۱۰۵-۱۰۱).

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف؛ بنیادی - کاربردی است. از نظر روش؛ کیفی و از نظریه داده بنیاد تبعیت نموده است. جامعه آماری پژوهش پیش رو شامل کلیه؛ بیانات، نامه‌ها، احکام و فرامین امام خمینی (رحمت الله علیه) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) که به صورت تمام شمار، متمرکز بر موضوع تحقیق مورد بررسی قرار گرفته و از بین آن‌ها گزاره‌ها انتخاب شده است. اطلاعات مورد نیاز در این تحقیق با روش کتابخانه‌ای با استفاده از ابزارهای؛ فیش‌برداری، کتاب‌های علمی و تخصصی، مقالات علمی و پژوهشی، جمع‌آوری شده‌اند. قلمرو موضوعی پژوهش، معطوف به «سازوکارهای کارآمدی» است. قلمرو زمانی، معطوف به سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۳ است و قلمرو مکانی شامل، قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران سازمان‌ها و ادارات تابعه است.

همزمان با گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل از طریق کد گذاری باز انجام شده و به طور دایم، به متون بیانات مراجعه و برخی از کدها را حذف یا کدهای جدیدی اضافه شده‌اند. این روش به صورت رفت و برگشتی آن قدر ادامه یافت تا تحقیق به مرحله‌ی اشباع نظری رسید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

تجزیه و تحلیل داده‌ها قلب روش نظریه داده بنیاد است. این کار در چارچوب یک فرآیند مکانیکی و گام به گام انجام نمی‌شود. تجزیه و تحلیل در این روش نیازمند خلاقیت، صبر، تیزبینی و نکته سنجی پژوهشگر است. در اصل روح تحلیل در راهبرد نظریه داده بنیاد، نوعی تحلیل مقایسه‌ای داده‌ها است که از آن به «مقایسه مستمر»^۱ تعبیر می‌شود. تولید مقوله‌ها و ایجاد ارتباط بین آنها از طریق مقایسه بین رویدادها با یکدیگر، رویدادها با مقوله‌ها و مقوله‌ها با یکدیگر حاصل می‌شود. هدف کلی در تمام این فرآیند این است که مقوله‌ها را از بین داده‌ها برویانیم. (دانایی فرد و همکاران ۱۳۹۰: ۶۰)

کدگذاری

کدگذاری ۲ که همان تجزیه و تحلیل است، (استراس و همکاران ۱۳۹۰: ۱۱) فرآیندی کلیدی در نظریه پردازی داده بنیاد به شمار می‌رود که در طی آن داده‌های جمع آوری شده، تجزیه و تحلیل می‌شوند. در کدگذاری با مرور داده‌های جمع‌آوری شده، نام‌ها و برچسب‌هایی به برخی اجزای تشکیل دهنده آنها اختصاص داده می‌شود که از اهمیت نظری و یا برجستگی خاصی درباره موضوع مورد بررسی برخوردارند. (ذوالفقاریان، ۱۳۹۰: ۴۵)

کدگذاری باز

همزمان با گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل از طریق کدگذاری باز ۳ انجام شده است. کدگذاری باز از طریق درک مفهوم یک پیشامد و انتخاب یک نام (برچسب) برای آن و از طریق فن مقایسه مستمر انجام می‌شود. در واقع فرآیند تحلیلی است که از طریق آن، مفاهیم شناسایی می‌شوند. در گام بعدی «ویژگی‌ها و مشخصه‌های»^۴ هر مقوله (طبقه) که بیان کننده ممیزات و مقوله‌ها یا جزئیات تفصیلی هر مقوله است مشخص می‌شود. این مشخصه‌ها می‌تواند مفاهیم یا مقوله‌های فرعی باشند که مقوله اصلی از جمع‌بندی آنها حاصل شده است. این روش به صورت رفت و برگشتی آن قدر ادامه یافت تا اشباع نظری حاصل گردید. در اینجا توضیح مختصری در مورد کد،

¹ Constant Comparison

² Coding

³ Open Coding

⁴ Prosperities

مفهوم و مقوله ارائه می‌شود:

(۱) **کدها:** واحدهای پایه‌ای (یا خرد) تحلیل هستند.

(۲) **مفاهیم:** در نظریه مبنایی زیر مقوله‌هایی از نوع کدهای باز هستند که وظیفه‌شان ارائه جزئیات بیشتری در مورد مقوله است.

(۳) **مقوله‌ها:** در مقایسه با مفاهیم انتزاعی‌تر ۱ بوده و سطحی بالاتر را نشان می‌دهند. آنها از طریق همان فرآیند تحلیلی انجام مقایسه برای برجسته‌سازی شباهت‌ها و تفاوت‌ها که در سطح پایین‌تر برای تولید مفاهیم استفاده شد. (دانایی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۴-۶۳)

با عنایت به توضیحات اخیر گزاره‌ها از مطالعه متون انتخاب و به‌وسیله کدگذاری باز تعداد ۱۳۰۰ کد، ۷۳ زیرمفهوم، ۴۶ مفهوم و ۷ مقوله شناسایی گردید. به علت کثرت حجم متن‌های منتخب در ادامه فقط به مقوله‌های سازوکارهای کارآمدی و نحوه ارتباط آنها با زیرمفاهیم و مفاهیم بسنده شده است:

الف- مقوله مدیر / مدیریت: در جدول شماره (۱)، خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله مدیر / مدیریت ارائه گردیده است.

جدول شماره (۱) خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله مدیر / مدیریت

تعداد کد	زیرمفهوم	مفهوم
۱۷۷		خصوصیات فردی
۱۸	به‌کارگیری نیرو	بسیج منابع
۱۲	به‌کارگیری ظرفیت‌ها	
۲۹	ملاحظات گزینش	
۱۱	خصوصیات گزینش‌کنندگان	
۲۶	نظارت	نظارت و کنترل
۲	قانون‌مندی	
۴۲	برخورد قضائی	
۲	شرایط ناظران	
۳	وظیفه بازپرس	

تعداد کد	زیر مفهوم	مفهوم
۱	آثار نظارت	
۲۴	مهارت انسانی	هدایت و رهبری
۳	مهارت تخصصی	
۳	مهارت تصمیم‌گیری	
۸	مهارت حل مسأله	
۳۳	مهارت رهبری	
۵	الزامات عملیاتی کردن برنامه	برنامه‌ریزی
۱۱		
۳		سازماندهی
۱۰		باور به خدا
۴۲۳ کد	۱۶ زیر مفهوم	۷ مفهوم

(نگارندگان، ۱۳۹۴)

ب- مقوله قاضی: برابر مفاد مندرج در جدول شماره (۲)، خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله قاضی ارائه گردیده است.

جدول شماره (۲) خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله قاضی

تعداد کد	زیر مفهوم	مفهوم
۱۴۲		خصوصیات فردی
۳۹		اهمیت قضاوت
۲۵		اهمیت قاضی
۲۵	عدالت‌پیشه	آداب قضا
۵	اخلاق‌مدار	
۵	قانون‌مدار	
۸	حق‌جو	

مفهوم	زیرمفهوم	تعداد کد	
	دقت عمل	۱۱	
	پای بند اسلام	۲۴	
	سرعت عمل	۴	
	حافظ حیثیت	۱۴	
	تأثیر ناپذیر	۱۷	
	غلبه بر احساسات	۱۰	
	عمل گرا	۲	
	حامی ضعفا	۵	
	جدیت	۵	
	قاطعیت	۴	
	عاقبت اندیشی	۳	
	قدرت عمل	۵	
	خدمت گذار	۴	
	احتیاط	۳	
	خودکنترلی	۲	
		۱۰	
	۴ مفهوم	۱۹ زیرمفهوم	۳۷۲ کد

(نگارندگان، ۱۳۹۴)

پ- مقوله قانون‌گرایی: در جدول شماره (۳)، خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله قانون‌گرایی ارائه گردیده است.

جدول شماره (۳) خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله قانون‌گرایی

مفهوم	تعداد کد
اصلاح قوانین	۸
اسلامی شدن قوانین	۱۰
الزامات تأمین قوانین	۸

مفهوم	تعداد کد
قوانین مترقی	۲
عمل به قانون	۱۸
برابری در مقابل قانون	۵
معیار بودن قانون	۸
حفظ قانون	۵
تبعیت از قانون	۹
۹ مفهوم	۷۳ کد

(نگارندگان، ۱۳۹۴)

ت- مقوله عدالت ورزی: مطابق مفاد مندرج در جدول شماره (۴)، خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله عدالت ورزی ارائه گردیده است.

جدول شماره (۴) خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله عدالت ورزی

تعداد کد	زیرمفهوم	مفهوم
۳۰		اهمیت و ضرورت
۳۰		تکلیف قوه قضائیه
۲۱	اسلام‌گرایی	راه‌های تحقق عدالت
۶	استقلال قضائی	
۸	قانون‌مندی	
۲	سلامت قوه قضائیه	
۲	فرهنگ‌سازی	
۲	حمایت	
۵	تلاش	
۶	اراده	
۳	سیاست‌گذاری	راه‌های تحقق عدالت
۵	قاضی	

تعداد کد	زیر مفهوم	مفهوم	
۴	برخورد قضائی		
۳	برابری		
۶	اتکاء به عدالت		
۳	آزادی به موقع زندانی	عدالت	
۱	مفهوم حق گرایی		
۴	مصدق تخلف از حق		
۱	مفهوم عدل		
۲	مفهوم عدالت		
۶	اقسام عدالت		
۵	حوزه های عدالت		
۹	ملاحظات		
۱۴			موانع برقراری عدالت
۱	مفهوم بی عدالتی		بی عدالتی
۵	آثار بی عدالتی		
۱۹		آثار عدالت	
۲۰۳ کد	۲۳ زیر مفهوم	۷ مفهوم	

ث- مقوله مبارزه با فساد: در جدول شماره (۵)، خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم سازی مقوله

مبارزه با فساد ارائه گردیده است.

جدول شماره (۵) خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم سازی مقوله مبارزه با فساد

تعداد کد	زیر مفهوم	مفهوم
۱۰		ضرورت
۸		نقش قوه قضائیه

تعداد کد	زیر مفهوم	مفهوم
۷	همکاری قوا	راه‌های مبارزه با فساد
۲	قانون‌مندی	
۶	قاطعیت	
۵	اجرای عدالت	
۲۲	برخورد قضائی	
۵	اولویت‌بندی جرائم	
۳	استمرار	
۵	آسیب‌شناسی	
۲	کوتاه کردن فرآیند دادرسی	
۲	اصلاح قوه قضائیه	
۲	نظارت و کنترل	
۷		
۱۹		موانع مبارزه با فساد
۷		ویژگی مبارزان با فساد
۴	مصادق محاربه	مفسد فی الارض
۲	مصادق مفسد فی الارض	
۸	نحوه مقابله با مفسد فی الارض	
۱۳	خطر فساد اقتصادی	خطرات فساد
۴		
۸		نتایج
۱۵۱ کد	۱۵ زیر مفهوم	۸ مفهوم

(نگارندگان، ۱۳۹۴)

ج- مقوله حبس زدایی: در جدول شماره (۶)، خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله حبس‌زدایی ارائه گردیده است.

جدول شماره (۶) خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله حبس‌زدایی

تعداد کد	مفهوم
۷	تبعات زندان
۴	الزامات
۵	حداقل شدن مجازات زندان
۵	سیاست‌گذاری
۲۱ کد	۴ مفهوم

(نگارندگان، ۱۳۹۴)

چ- مقوله رعایت حقوق مجرمین: برابر مفاد مندرج در جدول شماره (۷)، خلاصه تحلیل

مضامین و مفهوم‌سازی مقوله رعایت حقوق مجرمین ارائه گردیده است.

جدول شماره (۷) خلاصه تحلیل مضامین و مفهوم‌سازی مقوله رعایت حقوق مجرمین

تعداد کد	مفهوم
۷	تعلیم و تربیت
۱۳	اجرای عدالت
۲۱	رفتار اسلامی
۵	نظارت بر زندان
۱	بهداشت زندانی
۴	حل مشکل زندانیان
۶	تسریع در رسیدگی به پرونده

تعداد کد	مفهوم
۵۷ کد	۷ مفهوم

(نگارندگان، ۱۳۹۴)

یافته‌های تحقیق

ابزارها و سازوکارهای مناسب برای تحقق کارآمدی در قوه قضائیه بر اساس رهنمودهای امام

خمینی (رحمت الله علیه) و امام خامنه ای (مد ظله العالی) به شرح زیر ارائه می گردد:

الف- قاضی: عوامل شکل دهنده آن عبارتند از؛ خصوصیات فردی قاضی، اهمیت قضاوت، اهمیت قاضی، رعایت آداب قضا (شامل: عدالت‌پیشه، اخلاق‌مدار، اخلاق‌مدار، حق‌جو، دقت‌عمل، پای‌بند اسلام، سرعت‌عمل، حافظ حیثیت، تأثیرناپذیر، غلبه بر احساسات، عمل‌گرا، حامی ضعفا، جدیت، قاطعیت، عاقبت‌اندیشی، قدرت‌عمل، خدمت‌گذار، خدمت‌گذار، احتیاط و خودکنترلی).

ب- مدیر/ مدیرت: عوامل شکل دهنده آن عبارتند از؛ خصوصیات فردی مدیر، بسیج منابع (شامل: به‌کارگیری نیرو، به‌کارگیری ظرفیت‌ها، ملاحظات گزینش و خصوصیات گزینش‌کنندگان)، نظارت و کنترل (شامل: نظارت، قانون‌مندی، برخورد قضائی، شرایط ناظران، وظایف بازپرس و آثار نظارت)، هدایت و رهبری (شامل: مهارت انسانی، مهارت تخصصی، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت حل مسأله و مهارت رهبری)، برنامه‌ریزی (شامل: الزامات عملیاتی کردن برنامه)، سازماندهی و باور به خدا.

پ- عدالت ورزی: عوامل شکل دهنده آن عبارتند از؛ اهمیت و ضرورت، تکلیف قوه قضائیه (شامل: اسلام‌گرایی، استقلال قضائی، قانون‌مندی، سلامت قوه قضائیه، فرهنگ‌سازی، حمایت، تلاش، اراده، سیاست‌گذاری، قاضی، برخورد قضائی، برابری، اتکاء به عدالت و آزادی به‌موقع زندانی)، عدالت (شامل: مفهوم حق‌گرایی، مصداق تخلف از حق، مفهوم عدل، مفهوم عدالت، اقسام عدالت، حوزه‌های عدالت و ملاحظات)، موانع برقراری عدالت و بی‌عدالتی (شامل: مفهوم بی‌عدالتی و آثار بی‌عدالتی) و آثار عدالت.

ت- قانون‌گرایی: عوامل شکل دهنده آن عبارتند از؛ اصلاح قوانین، اسلامی شدن قوانین، الزامات تأمین قوانین، قوانین مترقی، عمل به قانون، برابری در مقابل قانون، معیار بودن قانون، حفظ

قانون و تبعیت از قانون.

ث- رعایت حقوق مجرمین: عوامل تشکیل دهنده آن عبارتند از: تعلیم و تربیت، اجرای عدالت، رفتار اسلامی، نظارت بر زندان، بهداشت زندانی، حل مشکل زندانیان و تسریع در رسیدگی به پرونده.

ج- مبارزه با فساد: عوامل تشکیل دهنده آن عبارتند از: ضرورت مبارزه با فساد، نقش قوه قضائیه، راه‌های مبارزه با فساد (شامل: همکاری قوا، قانون‌مندی، قاطعیت، اجرای عدالت، برخورد قضائی، اولویت‌بندی جرائم، استمرار، آسیب‌شناسی، کوتاه کردن فرآیند دادرسی، اصلاح قوه قضائیه و نظارت و کنترل)، موانع مبارزه با فساد، ویژگی مبارزان با فساد، مفسد فی الارض (شامل: مصداق محاربه، مصداق مفسد فی الارض و نحوه مقابله با مفسد فی الارض) خطرات فساد (شامل: خطر فساد اقتصادی) و نتایج مبارزه با فساد.

چ- حبس‌زدایی: عوامل تشکیل دهنده آن عبارتند از: تبعات زندان، الزامات، حداقل شدن مجازات زندان و سیاست‌گذاری

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

مقام معظم رهبری همواره بر سرمایه‌گذاری مادی و معنوی روی توانایی‌ها و کارآمدی قوه قضائیه تأکید نموده‌اند. معظم له معتقد است اگر قوه قضائیه کارآمد باشد، این کارآمدی روی همه دستگاه‌ها اثر خواهد گذاشت و آن‌ها را بتدریج اصلاح خواهد کرد. از اینرو در مقاله پیش‌رو برای یافتن سازوکارهای کارآمدی در سازمان مورد مطالعه، گفتمان بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران و مقام معظم رهبری از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۳ در حوزه موضوع تحقیق مطالعه گردید و از طریق روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد به ویژه کدگذاری باز تعداد؛ ۱۳۰۰ کد، ۷۳ زیرمفهوم، ۴۶ مفهوم، ۱ زیرمقوله و در نهایت ۷ مقوله به عنوان سازوکارهای کارآمدی در قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران شناسایی شد. این سازوکارها عبارتند از: قاضی، مدیر / مدیریت، قانون‌گرایی، عدالت‌ورزی، مبارزه با فساد، حبس‌زدایی و رعایت حقوق مجرمین.

مدیران قوه قضائیه با تکیه بر سازوکارهای اشاره شده قادر خواهند بود ضمن تحقق اهداف، ارتقاء اثر بخشی و کارایی در سازمان مورد مطالعه، انتظارات بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران و مقام معظم رهبری را نیز برآورده نمایند. به این ترتیب، نتایج تحقیق به سؤال اصلی تحقیق مبنی بر:

«سازوکارهای کارآمدی براساس رهنمودهای امام خمینی (رحمت الله علیه) و امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) کدام است؟» پاسخ مناسب داده است.

با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود.

۱) قوه قضائیه یافته‌های تحقیق را جهت عملیاتی کردن در قالب شیوه‌نامه به سازمان‌ها و ادارات زیرمجموعه ابلاغ نماید.

۲) پژوهشگران اولویت بندی سازوکارها و میزان تأثیر هر یک از عوامل را به روش کمی مورد ارزیابی قرار دهند.

فهرست منابع

الف- منابع فارسی

- قرآن مجید، (۱۳۷۸)، ترجمه الهی قمشهای، انتشارات حر، چاپ اول.
- امام خامنه‌ای (مد ظله العالی)، (۱۳۹۲)، حدیث ولایت (لوح فشرده مجموعه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی)، تهران، موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی.
- آقا بخشی، علی، (۱۳۷۹)، فرهنگ علوم سیاسی، تهران، چاپار.
- ابطحی، حسین و بابک کاظمی، (۱۳۸۳)، بهره‌وری، تهران، مؤسسه‌ی مطالعات پژوهش‌های بازرگانی.
- اخوان کاظمی، بهرام، (پائیز ۱۳۸۵)، کارآمدی در آموزه‌های نهج البلاغه، فصلنامه علمی-پژوهشی، قابل دسترسی در: www.sid.ir.
- استراس، آنسلم و جولیت، کوربین، (۱۳۸۵)، نظریه مبنایی، ترجمه: بیوک محمدی، چاپ سوم (۱۳۹۰)، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- باطنی، محمد رضا، (۱۳۷۱)، فرهنگ معاصر، تهران، فرهنگ معاصر.
- تقوی، مصطفی، (بهار و تابستان ۱۳۹۰)، احکام حکومتی، قانون اساسی و کارآمدی، فصلنامه علمی - پژوهشی جستارهای سیاسی معاصر، شماره ۳.
- حبیبی، نیک‌بخت، (۱۳۹۱)، تبیین اصول پایه‌ای و عناصر کلیدی - الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده مدیریت.
- دانایی‌فرد، حسن، کاظمی، سیدحسین، (۱۳۹۰)، کاربرد استراتژی پژوهشی نظریه داده‌بنیاد در عمل - ساخت نظریه بی‌تفاوتی سازمانی، چاپ اول (۱۳۹۰)، تهران، دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
- دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۷)، لغت‌نامه دهخدا، تهران، دانشگاه تهران.
- ذوالفقاریان، محمدرضا و لطیفی، میثم، (۱۳۹۰)، نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، چاپ اول (۱۳۹۰)، تهران، دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
- ذوعلم، علی، (۱۳۸۵)، تجربه کارآمدی حکومت ولایی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه.
- ذوعلم، علی، (۱۳۸۷)، تجربه کارآمدی حکومت ولایی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه.
- رابینز، استیفن، (۱۳۸۶)، تئوری سازمان (ساختار و طرح سازمانی)، ترجمه: سید مهدی الوانی و حسن دانایی‌فرد، تهران، صفار.

- رضائیان، علی، (۱۳۷۹)، مبانی سازمان و مدیریت، تهران، سمت.
- سید جوادین، سید رضا، (۱۳۸۸)، مدیریت منابع انسانی و امور کارکنان، تهران، نشر نگاه دانش
- عمید، حسن، (۱۳۸۲)، فرهنگ عمید، تهران، مؤسسه امیرکبیر.
- فتحعلی، محمود، (بهار و تابستان ۱۳۸۳)، کارآمدی نظام اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی صباح، قم، سال سوم، شماره ۱۱-۱۲.
- فرنج، (۱۳۷۱)، فرهنگ توصیفی مدیریت، ترجمه: محمد صائبی، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- قاسمی، فرج الله، (پائیز ۱۳۸۹)، کارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران، شاخص ها و مکانیسم ها از منظر امام خمینی (رحمت الله علیه)، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال هفتم، شماره ۲۲.
- کالین، های، (۱۳۷۸)، ساختار و کارگزار در: روش و نظریه در علوم سیاسی، دیوید مارش و جری استوکر، ترجمه: امیرمحمد حاجی یوسفی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- گلریز، حسن، (۱۳۸۶)، فرهنگ توصیفی لغات و اصطلاحات علوم اقتصادی، تهران، مرکز آموزش بانکداری.
- لاریجانی، محمدجواد، (۱۳۷۳)، حکومت و مبانی کارآمدی، تهران، مجلس و پژوهش، شماره دهم، سال دوم، تیر و مرداد.
- لاریجانی، محمدجواد، (۱۳۷۳)، حکومت، تهران، سروش.
- الماسی، نجاد علی و حبیبی درگاه، بهنام، (تابستان ۱۳۹۱)، درآمدی بر کیفیت دادرسی در فرآیند دادرسی کارآمد، فصلنامه علمی - پژوهشی دیدگاه های حقوق قضائی، شماره ۵۸.
- معینی، صغرا، (۱۳۷۰)، فرهنگ واژه ها و اصطلاحات مدیریت و سازمان، تهران، وزارت کشاورزی.
- واعظی، احمد و موسوی سید غلام رضا، (پائیز ۱۳۹۱)، پژوهشی در کارآمدی نظام جمهوری اسلامی، فصلنامه علمی - پژوهشی علوم سیاسی، دانشگاه باقرالعلوم (علیه اسلام)، سال پانزدهم، شماره ۵۹.
- الوانی، سیدمهدی و میرشفیعی، نصرالله، (۱۳۸۵)، مدیریت تولید، تهران، به نشر.

—هرسی، پال؛ کنث، بلانچارد، (۱۳۸۰)، مدیریت رفتار سازمانی. ترجمه: علی علاقه بند. تهران، انتشارات امیرکبیر.

—هیوز، آون، (۱۳۸۰)، مدیریت دولتی نوین، ترجمه: سید مهدی الوانی و همکاران، تهران، مروارید.

ب-منابع خارجی

- Parker, Lee D. & Roffey, Bet H., (1997), Methodological Themes: Back to the Drawing Board: Revisiting Grounded Theory and the Everyday Accountant's and Manager's Reality, **Accounting, Auditing & Accountability Journal**, 10(2).
- Strauss, Anselm L. & Corbin, Juliet (1990), **Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques**, Sage.
- Bandura, Albert (1982). Self-Efficiency Mechanism in Human Agency, *American Psychologist*, Vol. 37, No. 2, pp. 122-147.

